

3. Het controlebegrip in de vennootschapswetgeving

1. INLEIDING

Hoewel het Belgische vennootschapslandschap steeds rijkelijker bezaaid is met vennootschapsgroepen, blijft de wetgever, tegen zijn natuurlijke neiging tot overregulering in, zeer zuinig met specifieke vennootschapsrechtelijke regelgeving in dat gebied.

De oorzaak van zijn passiviteit ligt deels in het feit dat ook op Europees vlak het ontwerp-negende richtlijn inzake vennootschapsgroepen sinds geruime tijd stilligt. Dat ondertussen steeds meer Belgische vennootschappen deel gaan uitmaken van vanuit het buitenland gecontroleerde groepen, maakt de zoektocht naar gepaste evenwichten niet eenvoudiger.

Dit heeft ertoe geleid dat vooral de - toenmalige - Bankcommissie, de huidige C.B.F., bevoegd voor het toezicht op de portefeuillemaatschappijen, in het kader van haar praetoriaanse regelgevingsbeleid, de notie "controle" heeft ingekleurd.

Daarmee is niet gezegd dat het huidige vennootschapsrecht nog steeds geen enkel aanknopingspunt biedt. De controlebegrippen, overgewaaid vanuit de boekhoudwetgeving, bieden voldoende aanknopingspunten om de "familiale" banden te bepalen én om er bepaalde rechtsgevolgen uit af te leiden.

Men vindt ze op dit ogenblik terug in het Koninklijk Besluit van 14 oktober 1991.¹ Ze zijn een exacte kopie van de controlebepalingen uit het BoekhoudK.B. van 8 oktober 1976², eveneens terug te vinden in het ConsolidatieK.B. van 6 maart 1990.³

Theoretisch is het dus denkbaar dat de controlebegrippen van toepassing voor de vennootschapswetgeving en diegene van toepassing voor de boekhoudwetgeving, uit elkaar zouden groeien, vermits ze zijn verspreid over een verschillend K.B. per materie waarvoor ze relevantie vertonen.⁴

Als het nieuwe Vennootschapswetboek in werking zal zijn getreden⁵, zullen de controlebegrippen - samen met het gehele boekhoudrecht - deel uitmaken van de vennootschapsrechtelijke regelgeving. Daarmee is uiteraard niet uitgesloten dat er in de toekomst vooralsnog divergentie ontstaat, maar het wordt wel veel minder waarschijnlijk.

Hieronder worden telkens bestaande en nieuwe wetgeving weergegeven, waartussen inhoudelijk overigens geen verschil bestaat.

Het controlebegrip is tenslotte ook nog belangrijk in de rechtstak verwant met die van het vennootschapsrecht, met name de tak van de financiële wetgeving, en meer bepaald van de wetgeving inzake openbare overnameaanbiedingen. Naar Belgisch recht ontstaat immers een verplichting tot kennisgeving aan de C.B.F. bij het voornemen tot (exclusieve of gezamenlijke) controleverwerving over een vennootschap die een openbaar beroep doet of

Nu in het kader van de coördinatiebeweging werd geopteerd voor een scheiding van het vennootschapsrecht (dat voortaan ook het boekhoudrecht voor vennootschappen integreert) en het financieel recht, stelt zich tevens opnieuw de vraag naar de noodzaak of de opportuniteit om de controlebegrippen samen te houden dan wel los te koppelen .

heeft gedaan op het spaarwezen.⁶

Wie de controle verwerft over dergelijke vennootschap, anders dan via een openbaar overnameaanbod of via een kapitaalverhoging, en daarvoor een controlepremie betaalt, is er bovendien toe gehouden een openbaar bod uit te brengen tegen dezelfde prijs op alle overblijvende aandelen.⁷

Het zogenaamde de BenedettiK.B. van 8 november 1989 verwijst zonder meer naar het BoekhoudK.B. voor de definitie van verbonden ondernemingen en controle.⁸

Hetzelfde geldt voor de verplichtingen onder de transparantiewetgeving in beursgenoteerde vennootschappen : "verbonden" ondernemingen en het controlebegrip worden gedefinieerd vanuit de boekhoudwetgeving.⁹ Nu in het kader van de coördinatiebeweging werd geopteerd voor een scheiding van het vennootschapsrecht

(dat voortaan ook het boekhoudrecht voor vennootschappen integreert) en het financieel recht, stelt zich tevens opnieuw de vraag naar de noodzaak of de opportuniteit om de controlebegrippen samen te houden dan wel los te koppelen.¹⁰

De controlebegrippen uit het boekhoudrecht zijn op hun beurt een mengeling van Belgische en Europese invalshoeken.¹¹ Uit de analyse hieronder zal blijken dat het controlebegrip naar Belgisch recht zeer ruim en feitelijk is gedefinieerd, wat enerzijds ruimte biedt voor een zekere flexibiliteit, maar anderzijds onvermijdelijk aanleiding geeft tot juridische onzekerheid in sommige omstandigheden.

2. RELEVANTIE VAN HET CONTROLEBEGRIP IN DE VENNOOTSCHAPSRECHTELIJKE CONTEXT

In een aantal gevallen gedwongen door de bovengeschetste ontwikkelingen inzake groepsrecht, is de wetgever steeds vaker gebruik gaan maken van het controlebegrip om bepaalde handelingen, gesteld door verbonden vennootschappen, te kwalificeren alsof de vennootschap zelf, waarvoor hij reglementerend wenst op te treden, ze stelde. Deze gelijkschakelingen betreffen vaak verrichtingen die raken aan de kapitaalbescherming.

In sommige gevallen handelde hij mede uit bekommernis voor de autonomie van de dochtervennootschappen, dan wel voor de beperking van structuren van autocontrole.

Dat deze bepalingen zich vooral situeren in de regels van toepassing op N.V.'s, hoeft geen verwondering te wekken, vermits dit de vennootschapsvorm met beperkte aansprakelijkheid bij uitstek is. De niet-volledige doortrekking van deze regels naar verwante rechtsvormen, zoals de B.V.B.A. of de C.V.B.A., heeft echter een gevaarlijke tendens in het leven geroepen om uitsluitend om deze redenen een paar "reserve"-vennootschappen van deze rechtsvorm in de groep te creëren voor deze doeleinden. Het spreekt vanzelf dat in dergelijk geval doorprikking via stromanschap of simulatie een belangrijk risico uitmaakt.

- Zo bepaalt artikel 29, §6 Venn.W./art. 442, §1 en 585, §1 W.Venn., ingevoerd bij de Wet van 18 juli 1991, dat niet alleen een vennootschap bij oprichting of bij kapitaalverhoging niet op haar eigen aandelen mag inschrijven, maar dat ook een dochtervennootschap zulks niet mag. Deze bepaling is een rechtstreeks gevolg van de Generale-zaak, waarin een volle dochtervennootschap van de Generale Maatschappij inschreef op de aandelen die deze laatste uitgifte om zich te verweren tegen het openbaar bod van Carlos de Benedetti.¹² Zij strekt evenwel ook tot kapitaalbescherming – efficiënter naarmate de kruisparticipatie belangrijker is – en tot beteugeling van de autocontrole.¹³ Schending van deze bepaling geeft aanleiding tot schorsing van de aan de aandelen verbonden rechten, tot een specifieke burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de oprichters of van de bestuurders (art. 35bis Venn.W./art.

Het controlebegrip is uiteraard ook en vooral belangrijk in de enkelvoudige en de geconsolideerde jaarrekening.

Het belang van deze laatste jaarrekening neemt de laatste jaren enorm toe. In een groepscontext is het de enige die relevant is, omdat daarin de correcties voortvloeiend uit de intragroepsrelaties zijn opgenomen.

457 en 610, 3° W.Venn.), alsmede tot een strafrechtelijke sanctie (art. 206 Venn.W./art. 648 W.Venn.).¹⁴ Gelijkwaardige bepalingen bestaan in de B.V.B.A. (art. 120quinquies Venn.W./art. 217, 229, 3°, 304, 314 en 347, 4° W.Venn.), en gedeeltelijk ook in de C.V. (art. 142, §2, Venn.W./ 354 W.Venn.).

- In een poging ingrijpende wijzigingen in het aandeelhoudersbestand van een N.V. buiten het kader van het toegestaan kapitaal buiten voorkeurrecht te houden, zodat de aandeelhouders niet al te zeer worden verrast zonder inspraak te hebben gehad¹⁵, heeft de wetgever, eveneens in 1991, de bevoegdheidsdelegatie terzake aan de raad van bestuur beperkt in geval van inbreng in natura uitsluitend uitvoerbaar door een zogenaamde grootaandeelhouder (art. 33bis, §2 Venn.W./art. 606, 1° W.Venn.). Om de grootaandeelhouder, d.w.z. diegene met een inspraak van meer dan 10%, te identificeren, worden tevens de met een aandeelhouder verbonden natuurlijke of rechtspersonen in rekening gebracht (art. 33bis, §2, tweede lid c)/art. 606, 1° W.Venn.). Hetzelfde geldt voor de onder d) van hetzelfde lid genoemde personen die in onderling overleg handelen : voor de definitie van onderling overleg wordt onder meer verwezen naar de gezamenlijke controle van een vennootschap die een quotum effecten bezit in de vennootschap in kwestie waarvoor kennisgeving onder de Wet van 2 maart 1989 verplicht is.¹⁶
- De bijzondere regeling voor de opheffing van het voorkeurrecht ten gunste van een of meer bepaalde personen bij kapitaalverhoging beslist door de algemene vergadering of, mits bijzondere machtiging, door de raad van bestuur (art. 34bis, §4bis Venn.W./art. 598 en 605 W.Venn.) noodt niet alleen tot het volgen van een bijzondere procedure, maar tevens tot een wettelijk vastgelegde prijs voor de uitgifte.¹⁷ Deze bijzonder zware regeling geldt evenwel niet indien het voorkeurrecht wordt opgegeven ten behoeve van personeelsleden van de vennootschap of van een van haar dochtervennootschappen.
- De toepasselijkheid van het gehele artikel 34bis Venn.W./art. 592 e.v. W.Venn. bij uitgifte van converteerbare obligaties of van warrants, vindt eveneens uitzondering ingeval deze converteerbare obligaties of warrants worden uitgegeven ten behoeve van het personeel van de vennootschap of van haar dochtervennootschappen (art 101quater Venn.W./art. 598 W.Venn.).

- De verwantschap tussen vennootschappen is ook relevant in het kader van de reglementering van inkoop van eigen aandelen en van wederkerige deelnemingen tussen moeder- en dochtervennootschappen. Deze reglementering onderging talloze opeenvolgende wijzigingen, en is thans een vrij complexe materie, waarin verwonderlijk veel verwantschapsschakeringen voorkomen.

Voor de berekening van het maximaal aantal eigen aandelen (en certificaten) - met name 10%, berekend in kapitaalwaarde - dat een N.V. mag inkopen, wordt tevens rekening gehouden met de aandelen aangehouden door haar rechtstreekse dochtervennootschappen (art. 52bis, §1, 2° Venn.W./art. 620, §1, 2° W.Venn.).

Wederkerige deelnemingen tussen moedervennootschappen met de rechtsvorm van een N.V. en al hun dochtervennootschappen, alsmede tussen moederN.V.'s en hun rechtstreekse dochtervennootschappen, worden beide gereglementeerd in art. 52quinquies Venn.W./art. 627, 628 en 631 W.Venn.). Deze regelgeving is deels ingegeven door Europese regelgeving, die uitdrukkelijk verwijst naar de noodzaak te vermijden dat kapitaalbeschermende maatregelen worden omzeild via gecontroleerde vennootschappen.¹⁸ De stemrechten verbonden aan aandelen in handen van dochtervennootschappen zijn eveneens geschorst; overtreding van de bepalingen inzake de inkoop van eigen aandelen dan wel de aankoop van aandelen van de moedervennootschap door de rechtstreekse dochtervennootschappen leidt mogelijks tot annulering van de betrokken aandelen. Tenslotte is de regeling inzake inkoop van eigen aandelen eveneens strafrechtelijk gesanctioneerd (art. 206 Venn.W./art. 648, 3° W.Venn.).

- Ook de in pandgeving van aandelen van de moederN.V. ten voordele van een rechtstreekse dochtervennootschap wordt gelijkgeschakeld met een in pandgeving van die aandelen t.v.v. die moeder zelf (art. 52quater Venn.W./art. 630 Venn.W.).
- Art. 52ter, §1 Venn.W./art. 629, §1 W.Venn. verbiedt een N.V.¹⁹ middelen voor te schieten, leningen toe te staan of zekerheden te stellen ingeval een derde aandelen van die N.V. verwerft, maar bevat, in tegenstelling tot bv. het Engelse recht, geen specifieke bepalingen inzake dergelijke verrichtingen door een dochtervennootschap.

De rechtsleer is het er evenwel over eens dat indien een dochtervennootschap wordt gebruikt om deze bepaling te ontwijken, er aanleiding is tot doorprikking van de aparte rechtspersoonlijkheid van de dochter.²⁰

De uitzonderingsbepaling neergelegd in het tweede lid van §2 van dit artikel, speelt ten voordele van het personeel zelf van de vennootschap, alsmede van verbonden vennootschappen, waarvan ten minste de helft van de stemrechten in het bezit is van de personeelsleden van de vennootschap.²¹

- De bijzondere regeling voor de kapitaalverhoging ten behoeve van het personeel neergelegd in art. 52septies

Venn.W./art. 609 W.Venn.), vindt enkel dan toepassing wanneer de uitgifte gebeurt voor het personeel van de vennootschap zelf, of van haar dochtervennootschappen.

- De belangenconflictenregeling tussen een bestuurder en zijn vennootschap, neergelegd in art. 60 Venn.W./art. 523 W.Venn. vindt geen toepassing op beslissingen of verrichtingen, die behoren tot de bevoegdheid van de raad van bestuur, maar die betrekking hebben op beslissingen of verrichtingen tot stand gekomen tussen vennootschappen waarvan de ene rechtstreeks of onrechtstreeks tenminste 95% bezit van de stemmen verbonden aan het geheel van de door de andere uitgegeven effecten, dan wel tussen vennootschappen waarvan tenminste 95% van de stemmen verbonden aan het geheel van de door elk van hen uitgegeven effecten in het bezit zijn van een andere vennootschap (art. 60, §4/art. 523, §3).

Een identieke uitzondering vindt men terug in artikel 60bis, §3 Venn.W./art. 524, §3 W.Venn., voor wat betreft de belangenconflictenregeling indien de raad van bestuur van een beursgenoteerde N.V. een beslissing moet nemen omtrent een verrichting waarbij een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel zou kunnen worden verleend aan een aandeelhouder die een beslissende invloed of een invloed van betekenis uitoefent op de aanwijzing van de bestuurders van deze vennootschap.

- De controle op de financiële toestand, de jaarrekening en de regelmatigheid van de verrichtingen weer te geven in de jaarrekening, zoals geregeld in art. 64, 134 en 147octies Venn.W./art. 141 W.Venn., gebeurt door een commissaris, tenzij in een aantal gevallen waarin een zogenaamde kleine vennootschap²² niet verplicht is een commissaris te benoemen, zodat iedere individuele vennoot controle- en onderzoeksrechten heeft. Daartoe komt in beginsel iedere vennootschap afzonderlijk in aanmerking voor aftoetsing onder deze kwalificatie, tenzij o.m. zij deel uitmaken van een groep die een geconsolideerde jaarrekening dient op te stellen en te publiceren (art. 64, §3 Venn.W./art. 141, §3 W.Venn.).
- Artikel 74ter, §1, derde lid Venn.W./art. 551, §1, derde lid W.Venn.²³ verklaart o.m. nietig stemovereenkomsten waarbij een aandeelhouder er zich toe verbindt te stemmen overeenkomstig de richtlijnen van de vennootschap, van een dochtervennootschap of nog van een van de organen van die vennootschappen, dan wel een overeenkomst waarbij een aandeelhouder zich tegenover diezelfde vennootschap of haar dochters, of diezelfde organen van de vennootschap of haar dochters verbindt om de voorstellen van de organen van de vennootschap goed te keuren.
- De groepsverhouding komt ook om de hoek kijken in sommige regels inzake fusies en splitsingen.

Zo heeft een wederkerige deelneming mogelijk invloed op de uitgifte van aandelen door de ontvangende ven-

nootschap(pen) (art. 174/11, §2 en 174/39, §2 Venn.W./art. 703, §2 en 740, §2 W.Venn.). Verder bestaan bijzondere regels voor de opslorping door de moeder-vennootschap van haar volle dochtervennootschap (art. 174/24 Venn.W./art. 676 W.Venn.).

Tenslotte is het controlebegrip uiteraard ook en vooral belangrijk in de enkelvoudige en de geconsolideerde jaarrekening.

Het belang van deze laatste jaarrekening neemt de laatste jaren enorm toe. In een groepscontext is het de enige die relevant is, omdat daarin de correcties voortvloeiend uit de intragroepsrelaties zijn opgenomen.

Overigens neemt, met het nieuwe Wetboek van vennootschappen, ook de juridische relevantie van de geconsolideerde jaarrekening enorm toe.²⁴ Nu de verplichting tot opstelling van een geconsolideerde jaarrekening en mededeling ervan door de algemene vergadering deel uitmaakt van het Wetboek (art. 108 e.v. W.Venn.), valt een miskennis van deze verplichting voortaan onmiskenbaar onder een schending van de Vennootschappenwet, die aanleiding geeft tot onbeperkte en hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurders (art. 62, tweede lid Venn.W./art. 528, eerste lid W.Venn.) jegens de vennootschap en jegens derden.

Het volstaat om het vennootschapsrechtelijk controlebegrip zoals op dit ogenblik gedefinieerd in het K.B. van 14 oktober 1991 naast deze opsomming te leggen, om in te zien dat de wetgever zijn huiswerk niet volledig heeft gemaakt.

Het huidig K.B. definieert immers uitsluitend de begrippen "moedervernootschap" en "dochtervennootschap", aan de hand van het begrip "controle".

Het bevat echter geen omschrijving van de begrippen "verbonden onderneming", "deelneming", "rechtstreekse dochtervennootschap",²⁵ ... Opvallend is eveneens de volledige afwezigheid van enige aandacht wat dan ook voor de horizontale groepsuitbouw.²⁶

Toch bood de boekhoudrechtelijke inspiratiebron voldoende aanknopingspunten voor een vollediger uitbouw van het begrippenapparaat.

Deze niet gerechtvaardigde fragmentarische aanpak is nu rechtgezet in het nieuwe Wetboek van Vennootschappen: Boek I (Inleidende bepalingen), Titel II (Definities), Hoofdstuk II (Controle, moeder- en dochtervennootschappen) bevat op systematisch geordende wijze de verschillende controledefinities. Daarbij is geen nieuwe wetgeving *sensu lato* geschapen, maar deels wel nieuwe vennootschapswetgeving.

Om deze reden wordt hieronder dan ook uitsluitend gewerkt met de systematiek van het nieuwe wetboek, met aanduiding van de oorspronkelijke bron.

3. ONTLEDING VAN HET CONTROLEBEGRIP

a. Moeder- en dochtervennootschappen (art. 6 W.Venn.)²⁷

"Moedervernootschap" is een vennootschap die ten opzichte van een andere vennootschap controlebevoegdheid uitoefent; dochtervennootschap is elke vennootschap ten opzichte van wie controlebevoegdheid wordt uitgeoefend.

Zoals onder C blijkt, houdt de vennootschappenwetgeving daarbij geen rekening met "generaties" : als vennootschap A vennootschap B controleert, en vennootschap B controleert op haar beurt vennootschap C, dan is A moeder van B en van C en B moeder van C. Deze "transparantie" kan voor verrassingen zorgen : zo wordt voor de toepassing van de regels inzake wederkerige deelnemingen (art. 52 *quinquies* Venn.W./art. 627 en 631 W.Venn.) weleens uit het oog verloren dat de beperkingen op dergelijk gekruist aandelenbezit op elk niveau van de verwantschap moeten worden gerespecteerd.

Uiteraard kan een moedervernootschap verschillende dochtervennootschappen hebben, op hetzelfde niveau en op lagerliggende niveaus. Een dochtervennootschap kan op haar beurt verschillende moedervernootschappen hebben, met name op verschillende niveaus én zelfs op hetzelfde niveau wanneer de controle over een vennootschap gezamenlijk wordt uitgeoefend.

De vennootschapsvorm is niet relevant voor de algemene definitie; zij kan relevant zijn voor concrete toepassingen. In de regel genomen vertrekt regelgeving vanuit een bepaalde rechtsvorm voor de moedervernootschap, waarbij de rechtsvorm van haar dochtervennootschappen geen belang vertoont. Dat het evenwel moet gaan om vennootschappen, sluit natuurlijke personen uit de controlekring zoals hier gedefinieerd.

b. De notie "controle" (art. 5 en 7 W.Venn.)²⁸

De controle wordt naar Belgisch recht uiterst ruim en feitelijk gedefinieerd : het gaat om "de bevoegdheid in rechte of in feite om een beslissende invloed uit te oefenen op de aanstelling van de meerderheid van bestuurders of zaakvoerders of op de oriëntatie van het beleid".

Aldus wordt de klemtoon gelegd op controle via zeggenschap, en niet via eigendomsrecht : beide vallen soms maar niet noodzakelijk samen. Anderzijds wordt geen rekening gehouden met het oogmerk waarmee de aandelen of de andere juridische instrumenten die de zeggenschap verlenen, worden aangehouden door de controlerende entiteit : zelfs mocht dit vanuit een puur beleggingsoogpunt zijn, blijft de controle identiek vanuit juridisch oogpunt, en zijn ook de gevolgen van de controle dezelfde.²⁹

Belangrijk is ook de vaststelling dat een bevoegdheid tot controle volstaat, vaststelling die vooral de omschrijving

van de controle in rechte beïnvloedt. Uit de aard van haar definitie en in tegenstelling tot de controle in rechte, is voor feitelijke controle veelal een echte uitoefening vereist, ook al geldt in theorie dezelfde regel.

WYMEERSCH omschrijft dit als een "bevoegdheid die toelaat de wil van de gecontroleerde vennootschap te bestemmen zodanig dat zij, op langere termijn, geen beslissingen kan nemen noch instandhouden tegen de wil van de gecontroleerde".³⁰ Hieruit vloeit tevens voort dat de controle steeds eenrichtingsverkeer uitmaakt : de vennootschap die de andere controleert, kan op haar beurt niet worden gecontroleerd door die andere. Is dat wel het geval, dan is er geen sprake meer van controle, maar van autocontrole. Problemen van autocontrole worden in het Belgisch vennootschapsrecht echter niet zelfstandig aangepakt, maar slechts zijdelings, en dit vertrekkend vanuit het controlebegrip.

Het door de wetgever vooropgestelde criterium heeft een dubbele component : het gaat om de beslissende invloed op de aanstelling van de meerderheid der bestuurders of op de oriëntatie van het beleid.

Vreemd genoeg volstaat het voor de wetgever dat de controlerende entiteit de bestuurders kan aanstellen, zonder dat hij zich enige zorg maakt over hun ontslag. De verklaring daarvoor is allicht dat in de meest voorkomende vennootschapsvorm, de N.V., bestuurders *ad nutum* en bij gewoon meerderheidsbesluit kunnen worden ontslagen, zonder dat dit ontslag gemotiveerd hoeft te zijn. M.a.w., in dit type van vennootschappen heeft de aandeelhouder die de benoeming van de bestuurders in handen heeft, meteen ook hun ontslag in handen, en kan deze ontslagbevoegdheid worden aangewend om de ontevredenheid met het door die bestuurders gevoerde beleid uit te drukken.

Dit is nochtans niet het geval in elk vennootschapstype : men denke bv. aan de statutaire zaakvoerder in de B.V.B.A. of aan de beherende vennoot in de C.V.A.

Deze vaststelling leidt ertoe aan te nemen dat eerder de oriëntatie van het beleid dan de benoemingsbevoegdheid doorslaggevend is.³¹

Het spreekt verder vanzelf dat controle niet wordt bepaald op grond van de dagelijkse futiliteiten : de controlerende entiteit moet zijn stempel kunnen drukken op de grote beleidslijnen en de wezenlijke beslissingen.

Het is dus niet evident het aldus omschreven controlebegrip verder in te vullen los van een feitelijke situatie. Weliswaar biedt de wet steun door een aantal hieronder te be-

spreken vermoedens van controle aan te reiken, maar zij zijn niet exhaustief en dus niet determinerend. En zelfs met een feitelijke situatie voor ogen, kan een zekere marge van beoordelingsvrijheid en dus van meningsverschil geenszins worden uitgesloten.

Een verkeerd bevonden inschatting kan nochtans op vennootschapsrechtelijk vlak ernstige gevolgen hebben, bv. op het vlak van de geldigheid van bepaalde uitgebrachte stemmen en dus van de besluitvorming ter algemene vergadering.³²

In een aantal gevallen kan niet worden getwijfeld aan het bestaan van een controleverhouding : de zogenaamde controle in rechte wordt vastgesteld aan de hand van vier onweerlegbare vermoedens. Een natuurlijke of rechtspersoon die zich in die toestand bevindt, wordt geacht controle uit te oefenen, los van de vraag of hij deze controlebevoegdheid ook effectief aanwendt.³³ De redenering die dit rechtvaardigt is dat, zelfs indien een in rechte controlerende aandeelhouder gedooft dat een minderheidsaandeelhouder de lakens uitdeelt, dit gedogen op elk ogenblik ongedaan kan worden gemaakt. M.a.w., de controlerende aandeelhouder staat toe dat de minder-

De controle wordt naar Belgisch recht uiterst ruim en feitelijk gedefinieerd : het gaat om "de bevoegdheid in rechte of in feite om een beslissende invloed uit te oefenen op de aanstelling van de meerderheid van bestuurders of zaakvoerders of op de oriëntatie van het beleid".

heidsaandeelhouder zo handelt, en oefent aldus op onrechtstreekse wijze nog steeds de controle uit.

Deze gevallen zijn de volgende :

1. Een vennoot of aandeelhouder bezit de meerderheid van de stemrechten (50% + 1 stem) verbonden aan het totaal van de aandelen van de betrokken vennootschap.
2. Een vennoot of aandeelhouder heeft het recht de meerderheid van de bestuurders of zaakvoerders te benoemen of te ontslaan.³⁴
3. Een vennoot of aandeelhouder beschikt krachtens de statuten van de betrokken vennootschap of krachtens een met die vennootschap gesloten overeenkomst over de controlebevoegdheid.
4. Een vennoot of aandeelhouder beschikt, op grond van een overeenkomst met andere vennoten of aandeelhouders van de betrokken vennootschap, over de meerderheid van de stemrechten verbonden aan het totaal van de aandelen van die vennootschap.
5. In geval van gezamenlijke controle.

Zij veronderstellen noodzakelijkerwijze de hoedanigheid van aandeelhouder of vennoot in de gecontroleerde vennootschap.

Alle andere gevallen van controle zijn te kwalificeren als controle in feite. Gekoppeld aan de algemene definitie zijn er dus gevallen denkbaar van controle in feite door een niet-aandeelhouder of niet-vennoot.

Wel wordt een vennoot of een aandeelhouder vermoed een andere vennootschap in feite te controleren, wanneer hij op de voorlaatste en de laatste algemene vergadering stemrechten heeft uitgeoefend die de meerderheid (50% + 1 stem) vertegenwoordigen van de stemrechten verbonden aan de op deze algemene vergaderingen (aanwezige) en vertegenwoordigde aandelen. De aard van deze algemene vergaderingen, noch het tijdsverloop tussen beide, is van belang. Uiteraard veronderstelt dergelijke controle in feite dat er geen controlerend aandeelhouder in rechte bestaat die gedooft dat een minderheidsaandeelhouder op de algemene vergadering de meerderheid van de stemrechten uitoefent : controle in rechte sluit controle in feite uit, en heeft steeds voorrang omwille van haar onweerlegbaar karakter. Voor het overige is de omvang van de stemrechten van de betreffende aandeelhouder niet van belang.³⁵

Er bestaat geen kwaliteitsverschil tussen controle in rechte en controle in feite : in beide gevallen zijn de gevolgen van de uitgeoefende controle identiek.

Noch de onweerlegbare vermoedens inzake controle in rechte, noch de weerlegbare vermoedens inzake controle in feite, zijn te beschouwen als een exhaustieve opsomming : de overkoepelende definitie van controle is het enige relevante criterium. Toch biedt controle in rechte in een aantal gevallen meer duidelijkheid en rechtszekerheid dan controle in feite : het gaat om omschreven gevallen die geen tegenbewijs dulden. Valt men buiten één van deze criteria, dan wordt tegenbewijs mogelijk.

Dit toont op zichzelf reeds aan hoe feitelijk en daardoor ook vaag het controlebegrip onder omstandigheden kan zijn. Tot nog toe heeft dit niet zozeer in het vennootschapsrecht, maar wel in het kader van het openbaar bod-recht en van de consolidatiereglementering, reeds voor enige rechtsonzekerheid gezorgd.³⁶

Hoger werd er reeds op gewezen dat de controlebevoegdheid zich op verschillende niveaus uitstrekt. Art. 7 W.Venn. bevat inderdaad cruciale regels voor de berekening van de controlebevoegdheid.

Zo moet in de eerste plaats de onrechtstreekse controlebevoegdheid, d.w.z. de controlebevoegdheid die via een andere vennootschap in de betrokken vennootschap

wordt uitgeoefend, worden bijgeteld bij een eventuele rechtstreekse controlebevoegdheid. In eenvoudige termen uitgedrukt : als A B controleert en B controleert C, dan controleert A eveneens C, ook al heeft A geen of slechts een zeer beperkt aantal aandelen in C.

Deze vaststelling ligt overigens aan de oorsprong van de in België zo geliefde cascaderstructuren, die op dit ogenblik evenwel zwaar onder vuur liggen. Men mag in deze context inderdaad niet uit het oog verliezen dat controlebevoegdheid wordt bepaald aan de hand van zeggenschap, en niet aan de hand van eigendomsrecht. Het volstaat dus op elk tussenliggend niveau te controleren met het minimum aan stemrechten, om uiteindelijk op het laagste niveau volledige controle uit te oefenen, ook al vertegenwoordigt de patrimoniale inzet van de betrokken onrechtstreeks controlerende aandeelhouder nauwelijks enige substantie.

Ook controle uitgeoefend via een tussenpersoon wordt aangerekend aan de opdrachtgever. Als tussenpersoon wordt gekwalificeerd, elkeen die optreedt krachtens een overeenkomst van lastgeving, commissie, portage, naamgeving, fiducia of een overeenkomst met een gelijkaardige uitwerking.³⁷

Verder specificiert art. 7 W.Venn. dat geen rekening wordt gehouden met een schorsing van stemrechten, noch met de stemrechtbeperking bedoeld in het wetboek of in wettelijke of statutaire beperkingen met een soortgelijke uitwerking.³⁸

Verder moeten, voor de berekening van de controle in rechte die voortvloeit uit het bezit van de meerderheid van de stemrechten verbonden aan het totaal van de aandelen van de betrokken vennootschap, of wanneer op grond van een overeenkomst met andere vennoten van de betrokken vennootschap, een vennoot beschikt over de meerderheid van de stemrechten verbonden aan het totaal van de aandelen van die vennootschap, de stemrechten verbonden aan het totaal van de aandelen van een dochtervennootschap worden verminderd met de stemrechten verbonden aan de aandelen van deze dochtervennootschap die zij zelf houdt of die haar dochtervennootschap houdt.

Dezelfde berekeningsregel geldt voor de berekening van het weerlegbaar vermoeden van controle in feite via de meerderheidsstem op de twee laatste algemene vergaderingen.

De praktische implicaties van deze regel zijn niet gemakkelijk in te schatten.³⁹ De bedoeling ervan is in ieder geval dat aandelen die dochtervennootschappen hetzij zelf aanhouden, hetzij via hun eigen dochtervennootschap

Er bestaat geen kwaliteitsverschil tussen controle in rechte en controle in feite : in beide gevallen zijn de gevolgen van de uitgeoefende controle identiek.

pen, niet mee in aanmerking worden genomen voor de bepaling van de controlebevoegdheid. Dergelijke aandelen verstevigen inderdaad de positie van de controlerende aandeelhouder, doch slechts in zoverre dat zij in mindering worden gebracht van de berekeningsbasis.

*c. Exclusieve en gezamenlijke controle (art. 8 en 9 W.Venn.)*⁴⁰

De controle wordt exclusief genoemd, indien zij wordt uitgeoefend door één enkele vennootschap op een andere vennootschap, rechtstreeks of onrechtstreeks. Exclusieve controle is dus de meest eenvoudige verticale keten van vennootschappen, waarin bv. één overgrootmoeder elke onderliggende dochter controleert, waarbij de controle vanaf het tweede niveau een onrechtstreeks karakter verkrijgt.

De controle is daarentegen gezamenlijk, wanneer zij wordt uitgeoefend door een beperkt aantal vennoten samen, die zijn overeengekomen dat beslissingen omtrent de oriëntatie van het beleid niet zonder hun gemeenschappelijke instemming kunnen worden genomen.⁴¹ Deze definitie vooronderstelt wel dat de partners in de gezamenlijke controle allen zelf vennoot of aandeelhouder zijn in de aldus gecontroleerde dochtervennootschap, en dus minstens één aandeel of deelbewijs bezitten.

De dochtervennootschap die aldus meerdere moedervennootschappen heeft, wordt de gemeenschappelijke dochtervennootschap genoemd.

Gezamenlijke controle is van een andere aard dan exclusieve controle : het gaat om een evenwicht tussen diegenen die de controle uitoefenen, en dus eigenlijk om een negatieve vorm van controle. Geen van de moedervennootschappen kan immers zelfstandig een beslissing opleggen; wel kan elk van hen afzonderlijk verhinderen dat een bepaalde beslissing wordt genomen.⁴²

*d. Consortium (de horizontale groep) (art. 10 W.Venn.)*⁴³

In tegenstelling tot de huidige toestand bevat het Wetboek van Vennootschappen ook een omschrijving van de horizontale groep, consortium genoemd.

Een consortium bestaat wanneer enerzijds een in België gelegen vennootschap, en anderzijds één of meer andere vennootschappen, die ofwel Belgische ofwel buitenlandse vennootschappen zijn, maar die geen onderlinge verwantschapsverbanden vertonen, onder centrale leiding staan.

Geen onderlinge verwantschap vertonen betekent dat geen van de betrokken vennootschappen dochtervennootschappen zijn van elkaar, noch dochtervennootschappen van eenzelfde andere vennootschap. Ook dit gaat om een feitelijke definitie, maar de wet voorziet in een onweerlegbaar vermoeden van centrale leiding, met name wanneer zij voortvloeit uit de tussen

deze vennootschappen gesloten overeenkomsten of uit statutaire bepalingen, of wanneer hun bestuursorganen voor het merendeel uit dezelfde personen bestaan.

Verder worden vennootschappen op weerlegbare wijze vermoed onder centrale leiding te staan wanneer de meerderheid van hun aandelen worden gehouden door dezelfde personen.

*e. Verbonden en geassocieerde vennootschappen (art. 11 W.Venn.)*⁴⁴

Met de definitie van verbonden vennootschappen komen we op het terrein van de groepsvorming.

Vennootschappen zijn met elkaar verbonden wanneer zij elkaars moeders en dochters zijn, of wanneer er tussen hen een consortium bestaat. In de verbondenheid zijn eveneens inbegrepen alle dochtervennootschappen van de onderling verbonden vennootschappen.

Dergelijke verbondenheid kan overigens ook bestaan tussen personen, het weze natuurlijke personen of rechtspersonen. Tot nog veronderstelden de gehanteerde definities inderdaad steeds de vennootschapsvorm. Deze uitbreiding laat toe natuurlijke personen en andere rechtspersonen (bv. een V.Z.W., een stichting) in de juridische groepsvorming te betrekken.

Een minder sterke vorm van "verbondenheid" en dus een afgezwakte groepsvorm vinden we terug in de geassocieerde vennootschappen.

Een vennootschap is een geassocieerde vennootschap van een andere vennootschap wanneer zij noch een dochtervennootschap is, noch een gemeenschappelijke dochtervennootschap is, maar wanneer de andere vennootschap in de betrokken vennootschap een deelneming⁴⁵ bezit en zij er een invloed van betekenis uitoefent op de oriëntatie van het beleid.

Dergelijke invloed van betekenis wordt vermoed aanwezig te zijn indien de stemrechten verbonden aan de betrokken deelneming minstens 20% vertegenwoordigen van het totaal aantal stemrechten van de aandeelhouders of vennoten van deze vennootschap.

Er zijn dus twee criteria : er moet een deelneming zijn van de ene vennootschap in de andere vennootschap, en met deze deelneming moet de ene vennootschap effectief een invloed van betekenis uitoefenen op de oriëntatie van het beleid van de andere vennootschap.

*f. Deelneming en deelnemingsverhouding (art. 13 en 14 W.Venn.)*⁴⁶

Zonet bleek dat twee vennootschappen met elkaar geassocieerd zijn wanneer de ene een deelneming bezit in de andere en daarmee effectief een invloed van betekenis uitoefent op de oriëntatie van het beleid van de andere. Er is sprake van een deelneming in de volgende omstan-

digheden : de ene vennootschap bezit maatschappelijke rechten in een andere vennootschap die ertoe strekken, door het scheppen van een duurzame en specifieke band met die andere vennootschap, de ene vennootschap in staat te stellen een invloed uit te oefenen op de oriëntatie van deze vennootschappen.

M.a.w., het bezit van de betreffende maatschappelijke rechten is geen toevallige keuze voor een financiële belegging die evengoed in andere aandelen of zelfs in andere financiële instrumenten had kunnen geschieden, maar een bewuste keuze voor een band met de betrokken vennootschap.

Behoudens tegenbewijs, leveren volgende situaties een vermoeden van dergelijke deelneming op :

1. de ene vennootschap bezit rechtstreeks maatschappelijke rechten in de andere vennootschap die 10% vertegenwoordigen van het kapitaal, van het maatschappelijk fonds⁴⁷ of van een categorie aandelen van een vennootschap;
2. de ene vennootschap bezit zelf maatschappelijke rechten in de andere vennootschap die een quotum van minder dan 10% vertegenwoordigen, maar samen met de maatschappelijke rechten die haar dochters in de andere vennootschap aanhouden, wordt wel 10% bereikt van het maatschappelijk kapitaal van het maatschappelijk fonds of van een categorie van aandelen van de andere vennootschap;
3. de ene vennootschap bezit maatschappelijke rechten in de andere vennootschap die een quotum van minder dan 10% vertegenwoordigen, maar de daden van beschikking over deze aandelen of de uitoefening van de daaraan verbonden rechten zijn onderworpen aan overeenkomsten of aan eenzijdige verbintenissen die de vennootschap heeft aangegaan.

Daaruit volgt dat vennootschappen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat, die vennootschappen zijn die enerzijds geen verbonden vennootschappen zijn, maar waartussen wel deelnemingen bestaan, hetzij rechtstreeks, hetzij via dochtervennootschappen, en dit zowel stroomopwaarts als stroomafwaarts.⁴⁸ Tussen geassocieerde vennootschappen bestaat dus steeds een deelnemingsverhouding; het omgekeerde is evenwel niet noodzakelijk het geval.

De vennootschappen waartussen een deelnemingsverhouding bestaat vormen dus de meest afgezwakte groepsvorm.

4. EEN EERSTE AANZET TOT EEN SYSTEMATISCHE UITBOUW VAN EEN BELGISCH GROEPSRECHT ?

De bovenstaande schets van het toekomstig vennootschapsrechtelijk groepsrecht, slaat de vennootschapsjurist "pur sang" allicht met enige verstomming. Wie weinig oog heeft voor de boekhoudkundige aspecten van het vennootschapsrecht, wordt inderdaad geconfron-

teerd met een aantal begrippen waarvan hij tot nog toe geen weet had.

Toch zal er op korte termijn niet zoveel veranderen : de integratie van dit begrippenapparaat in het Wetboek van Vennootschappen vloeit immers in de eerste plaats voort uit de keuze voor de opname van het vennootschapsrechtelijk boekhoudrecht in ditzelfde wetboek. Aan de regels zelf van dit boekhoudrecht worden geen directe wijzigingen aangebracht.

Wel moet de vennootschapsjurist zich ervan bewust zijn dat hij ook in de toepassing van die enkele vennootschapsrechtelijke groepsregels die onder II worden geschetst, voortaan in een aantal gevallen moet leven met vastomlijnde begrippen, waar hij vroeger werkte met een analogische toepassing. Deze rechtszekerheid kan alleen maar worden toegejuicht.

Dit neemt niet weg dat de classificatie nog altijd niet geheel sluitend is : zo bv. is de groepsband nodig voor de toepassing van art. 60bis Venn.W./art. 524 W.Venn., nog steeds een specifiek voor die situatie gedefinieerde groepsband. Verder vertoont de 10%-drempel van hetzij het stemrecht voor de inkoop van eigen aandelen, of de aankoop door een rechtstreekse dochtervennootschap, hetzij het kapitaal voor het bezit van aandelen van de moedervennootschap door elke dochtervennootschap, weinig affiniteit met de 10%-grens die speelt voor de bepaling van een deelneming.⁴⁹ Zo ook is de 95%-grens die de belangenconflictregering van zowel art. 60 Venn.W./art. 523 W.Venn. als die van art. 60bis Venn.W./art. 524 W.Venn. buiten werking stelt, een drempel volledig eigen aan deze situatie. Een ander voorbeeld is het nog steeds ontbreken van een zelfstandig referentiekader voor de gevallen van autocontrole, begrip dat overigens ook zelf als dusdanig niet voorkomt in het nieuwe wetboek.

De vraag is uiteraard of dit zo gaat blijven. Het vennootschapsrecht zal met ingang van (ten laatste) 6 februari 2001 over een zorgvuldig uitgebouwd en boekhoudkundig gekend begrippenapparaat beschikken dat het groepsbegrip zelf op zeer genuanceerde wijze en in verschillende gradaties uitbouwt. Het valt te verwachten dat beide elkaar gaan tekenen en beïnvloeden.

Zo bv. kan men zich voorstellen dat vennootschapsrechtelijke groepsregelen die kapitaalbescherming voor ogen hebben, eerder gaan worden beperkt tot die gevallen waarin het gaat om rechtstreekse en exclusieve controle; terwijl bv. maatregelen die autocontrole bestrijden een breder toepassingsveld kunnen krijgen.

Op die manier biedt de codificatie het vennootschapsrecht de kans, zonder al te grote omwentelingen, de werkelijkheid weer enigszins bij te benen.

NOTEN

1. Tot bepaling van de begrippen moedervennootschap en dochtervennootschap voor de toepassing van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen.
2. Meer bepaald terug te vinden in de Bijlage, Hoofdstuk III, deel I, IV, A. Alleen is in het K.B. van 14 oktober 1991 de term "vennootschap" gebruikt i.p.v. "onderneming".
3. Op de geconsolideerde jaarrekening van de ondernemingen; zie art. 2-6.
4. De keuze voor de herhaling van de boekhoudkundige omschrijvingen in een afzonderlijk VennootschapsK.B. was van drieërlei oorsprong : het boekhoudrecht is van toepassing op ondernemingen, niet op vennootschappen; een wijziging van het boekhoudK.B. zou onrechtstreeks de Vennootschappenwet wijzigen; en vanuit wetgevend oogpunt verwijst een wet beter niet naar de tekst van een K.B. : zie E. WYMEERSCH, "Enkele gemeenschappelijke begrippen", in *Het gewijzigd vennootschapsrecht 1991*, Maklu, 1991, p. 18, nr. 26. Er lag dus geenszins de intentie voor om beide begrippenapparaten uit elkaar te laten groeien.
De vraag naar de wenselijkheid van een afzonderlijke ontwikkeling van het controlebegrip per relevant toepassingsgebied, is reeds grondig onderzocht geweest door J. WOUTERS, "Controle over een vennootschap als regelgevend criterium", T.R.V., 1993, 109-130 ; zie ook de enkele bedenkingen van E. WYMEERSCH, l.c., p. 21, nr. 28, en van P.-A. FORIERS, "La notion de contrôle et le périmètre de consolidation", in *Nouvelles orientations en droit comptable*, CDVA, 1994, p. 311-312, nr. 2.
5. Wet van 7 mei 1999 houdende het Wetboek van Vennootschappen, B.S., 6 augustus 1999, dat vermoedelijk in werking treedt op 6 februari 2001.
6. Art. 38 van het K.B. van 8 november 1989 op de openbare overnameaanbiedingen en de wijzigingen in de controle op vennootschappen, genomen in uitvoering van de Wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en tot reglementering van de openbare overnameaanbiedingen.
7. Art. 41 van het K.B. van 8 november 1989. Als het ontwerp – dertiende richtlijn betreffende openbare overnameaanbiedingen ooit wordt aangenomen, zal de Belgische wetgeving op dit punt ingrijpend moeten worden aangepast. Volgens het thans voorliggend ontwerp (art. 5) moet een openbaar bod worden uitgebracht zodra men een bepaald percentage stemgerechtigde aandelen verwerft waardoor controlebevoegdheid ontstaat. Hoe groot dit percentage is, en hoe het wordt berekend, wordt overgelaten aan de nationale wetgevers.
8. Art. 2, §1, 6° en 7° van het K.B. van 8 november 1989.
9. Zie de art. 5 en 6 van het K.B. van 10 mei 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen, eveneens genomen in uitvoering van de Wet van 2 maart 1989.
10. J. WOUTERS wijst erop dat de controlebevoegdheid in het boekhoudrecht vooral gericht is op de weergave van een getrouw beeld van de financiële toestand van een vennootschap in het kader van de groep waartoe zij behoort, en dus ruim, feitelijk en economisch moet worden begrepen. Het controlebegrip in het financieel recht situeert zich daartegen in de bekommernis voor de gelijke behandeling van de minderheidsaandeelhouders in geval van controlewijziging, zodat een strikte, eerder juridische benadering op zijn plaats is (l.c., p. 128, nr. 30). Dergelijke gedifferentieerde benadering is moeilijk verdedigbaar bij identieke definities.
In het vennootschapsrecht functioneert het controlebegrip eerder als een gedragsnorm : men wil vermijden dat de moeder via haar dochter doet wat haar rechtstreeks is verboden. Ook hier rijst de vraag of daartoe geen strikter controlebegrip moet worden gehanteerd dan voor de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening : E. WYMEERSCH, l.c., p. 21, nr. 28.
11. Zie bv. inzake het ConsolidatieK.B. van 6 maart 1999 : J.-P. MAES en Y. STEMPNIERWSKY, "La transposition en droit belge de la septième directive du Conseil des Communautés européennes relative aux comptes consolidés", T.B.H., 1990, 460.
12. Brussel, 1 maart 1988, T.R.V., 1988, 115.
13. E. WYMEERSCH, l.c., p. 100, nr. 128; M. WYCKAERT, *Kapitaal in N.V. en B.V.B.A.*, Kalmthout, Biblo, 1995, nr. 348, p. 257.
14. M. WYCKAERT, o.c., nr. 352 e.v., p. 260 e.v.
15. E. WYMEERSCH, l.c., p. 112 e.v., nr. 142 e.v.; M. WYCKAERT, o.c., nr. 642 e.v., p. 442 e.v.
16. Waardoor onrechtstreeks toch weer wordt verwezen naar hetzelfde controlebegrip : zie boven, nr. 3.
17. E. WYMEERSCH, l.c., p. 128 e.v., nr. 168 e.v.; M. WYCKAERT, o.c., nr. 649 e.v., p. 446 e.v.
18. Zie met name de preambule voor de Richtlijn 92/101/EEG van 23 november 1992, waarbij de Tweede richtlijn wordt gewijzigd (PB L 1992, nr. 347/64).
19. Voor de B.V.B.A., zie art. 128ter Venn.W./art. 329 W.Venn.; voor de C.V.B.A., zie art. 158, 1° Venn.W./art. 430 W.Venn.; voor de strafrechtelijke gevolgen : art. 206 Venn.W./art. 648 W.Venn.
20. T.TILQUIN en R. PRIOUX, "Management buy-outs et leveraged management buy-outs : considérations de droit des sociétés et de droit fiscal", T.Bank, 1989, p. 205, nr. 35; J. LIEVENS, "De gevaren van artikel 52ter Vennootschappenwet inzonderheid in de context van een management buy-out", N.F.M., 1994/3, p. 17, nr. 18-19.
21. Zij het dat de Belgische wetgever hier volledig de mist is ingegaan bij de definitie : de betrokken vennootschap is een

- door het personeel gecontroleerde vennootschap op het ogenblik van de transactie, en zal dus slechts t.g.v. de transactie verbonden kunnen zijn met de N.V. die de operatie financiert : K. GEENS, "Verwerving van eigen aandelen en personeelsaandelen", in N.V. en B.V.B.A. na de wet van 18 juli 1991, Kalmthout, Biblo, 1992, p. 44, nr. 25.
22. Zoals gedefinieerd in art. 12, §2 van de Wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen/art. 15 W.Venn.
 23. Eveneens van toepassing in de B.V.B.A. (art. 136 Venn.W./art. 281 W.Venn.).
 24. Onder het huidige recht wordt aangenomen dat nu art. 77 Venn.W. geen voldoende duidelijke verwijzing bevat naar de uitvoeringsbesluiten inzake de geconsolideerde jaarrekening, deze niet geïntegreerd zijn in de Vennootschappenwet, zodat een schending ervan niet gelijk staat met een schending van de Vennootschappenwet : zie H. OLIVIER, "Responsabilité du commissaire-réviser dans le cadre d'un groupe de sociétés", in Aspecten van ondernemingsgroepen, Kluwer, 1989, p. 418-419; K. GEENS, "Effets juridiques des comptes consolidés", in Nouvelles orientations en droit comptable, o.c., p. 377, nr. 12.
 25. Dat wordt gedefinieerd in de Vennootschappenwet zelf (art. 52quinquies, §1, tweede lid).
 26. Vgl. E. WYMEERSCH, l.c., p. 20, nr. 27.
 27. Overgenomen uit het K.B. van 14 oktober 1991 (art. 1).
 28. Overgenomen van het K.B. van 14 oktober 1991 (art. 2).
 29. Zie de pertinente opmerking terzake van E. WYMEERSCH, l.c., p. 23, nr. 29. Verder zal blijken dat dergelijk onderscheid wel relevant is voor andere verwantschappen, en met name voor de bepaling van de deelnemingsverhouding.
 30. E. WYMEERSCH, l.c., p. 25, nr. 31; vgl. ook P.-A. FORIERS, l.c., p. 315, nr. 8.
 31. Vgl. E. WYMEERSCH, l.c., p. 28 e.v. nrs. 35-38; P.-A. FORIERS, l.c., p. 313, nr. 4.
 32. E. WYMEERSCH, l.c., p. 34, nr.40. In het boekhoudrecht kan dergelijke verkeerde inschatting leiden tot schendingen van het boekhoudrecht (vermeldingen in de toelichting, consolidatiekring, getrouw beeld). Zoals WYMEERSCH terecht opmerkt, is het belangrijke verschil echter dat de raad van bestuur die de omvang van de groep moet beoordelen, de kans krijgt zijn afwegingen in tempore non suspecto te verdedigen, bv. door bepaalde keuzes in het jaarverslag te verduidelijken en te rechtvaardigen. Derden kunnen dan evenmin worden verschalkt in hun redelijke verwachtingen.
 33. Vgl. E. WYMEERSCH, l.c., p. 27, nr. 33.
 34. In een aantal gevallen vloeit dit recht automatisch voort uit het bezit van 50% +1 van de stemrechten.
 35. Zie de kritiek hierop bij P.-A. FORIERS, l.c., p. 318, nr. 10.
 36. Zie bv. de putwarrant die de Generale Maatschappij in 1996 vrijwillig uitgaf t.v.v. de minderheidsaandeelhouders van Tractebel.
 37. Een bekende toepassing van deze controlebevoegdheidsuitbreidende regel is de Wagons-Litszaak (Brussel, 6 augustus 1992 en Cass., 10 maart 1994), waarin werd geoordeeld dat S.G.B. optrad als "porteur" voor Accor om via Cofinin onrechtstreeks de controle van Wagons-Lits te verwerven.
 38. De stemrechtbeperking waarvan sprake in het Wetboek van Vennootschappen is art. 554 W.Venn., het huidige art. 76 Venn.W., eveneens van toepassing in de B.V.B.A. (art. 136 Venn.W./art. 277 W.Venn.).
 39. E. WYMEERSCH, l.c., p. 69, nr. 88 e.v., wiens voorbeelden echter ook niet altijd niet even duidelijk zijn.
 40. Overgenomen van het K.B. van 14 oktober 1991 (art. 2) en van het ConsolidatieK.B. van 6 maart 1990 (art. 2).
 41. Voor een verdere omschrijving, zie P.-A. FORIERS, l.c., p. 321, nr. 12 e.v.
 42. E. WYMEERSCH, l.c., p. 27, nr. 34.
 43. Overgenomen uit het BoekhoudK.B. van 8 oktober 1976, Bijlage, Hoofdstuk III, IV.A., § 6.
 44. Overgenomen uit het BoekhoudK.B. van 8 oktober 1976, Bijlage, Hoofdstuk III, IV.A., § 6 en uit het Consolidatie-K.B. van 6 maart 1990, art. 6
 45. Ook "deelneming" is op zijn beurt gedefinieerd, zoals hieronder blijkt.
 46. Overgenomen uit het BoekhoudK.B. van 8 oktober 1976, Bijlage, Hoofdstuk III, IV, §6.
 47. Sommige vennootschapsvormen, zoals bv. de V.O.F., hebben geen kapitaal in de juridische betekenis van het woord.
 48. De voorzichtige formulering van de wettekst verdient opmerking : voor de bepaling van de stroomopwaartse deelnemingsverhouding gaat het om de kennis van het bestuursorgaan van de betrokken vennootschap dat een andere vennootschap, dan wel één van haar dochters, een deelneming aanhoudt, dan wel van de moeder-dochterrelatie met een vennootschap of één van haar dochters die een deelneming aanhoudt (art. 14, 2° en 3° W.Venn.). Men kan inderdaad stroomafwaarts wel aannemen dat de vennootschap zelf die de betrokken deelneming rechtstreeks of via een dochtervennootschap aanhoudt, (i) weet dat ze de betrokken aandelen houdt en (ii) de omstandigheden kan inschatten waardoor die aandelen het karakter van een deelneming krijgen. Stroomopwaarts is geen van beide wetenschappen echter een evidentie.
 49. Vgl. E. WYMEERSCH, l.c., p. 20, nr. 27.